

ALENA PROKOPOVÁ / 4. 5. 2016

Tajemství Divadla Sklep aneb Manuál na záchranu světa

Když bylo Davidu Vávrovi a jeho kamarádovi Milanu Šteindlerovi čtrnáct, začali u Vávrů ve sklepním suterénu pro své kamarády hrát divadlo. O tom, jak a proč funguje Divadlo Sklep víceméně bez přestávek už pětadvaceti let, natočila Olga Dabrowská celovečerní dokument.

Jedním z odborníků, kteří v dokumentárním portrétu populárního divadelního souboru pátrají po vhodných kontextech, je i divadelní teoretik Jan Dvořák. Pro teatrologa, který kdysi Sklep objevil pro veřejnost v časopise Scéna, představuje činnost vnitřně semknuté party zázrak dlouhověkosti – stejný, jakým je působení Semaforu Jiřího Suchého, jenž hraje od roku 1959, či Divadla Jára Cimrmana působícího na pražské divadelní scéně od roku 1967.

„Sklepáci“ ovšem představují těžko uchopitelný fenomén, který do kontextů někdy báječně zapadá, a jindy z nich dramaticky přechuhuje. To ve svém celovečerním dokumentu potvrzuje i režisérka Olga Dabrowská. Na projekt mohla přispět i veřejnost formou crowdfundingu, na platformě Hithit se však předpokládaná částka nakonec nesešla.

Situaci Dabrowské při práci na filmu trvající pět let komplikovalo i množství materiálu, se kterým se musela vypořádat. Už samotný okruh členů Sklepa nemá přesné hranice. Částečně jasno v tom může udělat speciální „občanský průkaz“, jehož každá dvoustrana byla věnována jednomu významnému členovi souboru. Ten je jen jednou z cenných archiválií, které autorka zprostředkovává divákům. Film samozřejmě nejvíc rozradostní kované znalce a fanoušky Sklepa, poučení i požitek však může přinést i nepoučené veřejnosti. Pro méně zasvěcené diváky může být překvapením už skutečnost, kdo všechno ke Sklepu patří.

Herce Tomáše Hanáka, Davida Vávru či Milana Šteindlera si s divadlem nejspíš spojí každý (přestože skutečným hercem nedoceněných kvalit je tu prý Jiří Fero Burda, jak Dabrowská přesvědčivě dokládá prostřednictvím archivního skeče s kolouškem). Se Sklepem mají jasné vazby i režiséři Tomáš Vorel, Ondřej Trojan a Václav Marhoul (který se současně dlouhá léta stará souboru o produkci.) Monika Načeva je však jasně spjatá s hudební scénou, zatímco Jaroslava Rónu veřejnost vnímá jako ceněného sochaře a malíře. Kovaná Sklepačka Eva Holubová je dnes známější přes své mainstreamové komediální role, zatímco Aleš Najbrt se dočkal uznání díky své grafické činnosti (a přece stačí, aby si ulíznul vlasy, a mění se v certifikovaného představitele sklepáckých idiotů). Navzdory angažmá v jiných oborech ovšem tyto osobnosti společně vystupují na podiu domovské scény – branické Dobešky. A někdy se k nim přidá i Jiří Macháček...

Olga Dabrowská, která má za sebou především spolupráci s Petrem Zelenkou a vlastní hraný režijní debut *Kuličky* (2007), v *Tajemství Divadla Sklep* bohatě využívá archivní materiály a dotáčky ze současnosti: Sklepáky sleduje v zákulisí, při různých společných akcích a samozřejmě i na jevišti. Podobně jako „Cimrmani“ podávají členové divadla profesionálně vybroušené amatérské výkony, přičemž jim – napříč nejrůznějšími styly a žánry – není svatý činoherní, taneční ani pěvecký projev. Projev Sklepa se vždycky nesl na křídlech postmoderní stylizace, ve které „opravdové“ není nic a všechno. Jednotivé výstupy, které si protagonisté sami vytvářejí, mísí dohromady trapnost, nevkus a nekorektnost, vyšponované ad absurdum díky záměrně asynchronnímu timingu... Titulní tajemství se možná opírá i o vědomé nerespektování hranic, pravidel a schémat.

Dabrowské se povedlo utřídit velké množství materiálu, v souladu s teorií sklepáckého chaosu však nakonec vznikla přehledná a při tom zábavná struktura: některých témat se pro pořádek jen dotkla (např. občasných krizí uvnitř souboru), jiným věnovala větší prostor (krádež „tajemství“ ze strany režisérky Věry Chytilové ve filmu *Kopytem sem, kopytem tam*). Historii Sklepa neopomněla autorka vřadit do kontextu „Pražské pětky“: v rámci pětice pražských uskupení, jež byla v 80. letech částečně i provázána, tak připomíná i vazby Sklepa na Baletní jednotku Křeč bratrů Cabanových či Recitační skupinu Vpřed Lumíra Tučka.

A samozřejmě dojde i na řadu veselých historek založených na nevhodném chování Sklepáků, případně jejich zálibě v alkoholu a výtržnostech. Navenek náhodný výběr Dabrowské skládá dohromady celistvý obraz party lidí, jejíž aktivity byly v době normalizace nesmiřitelně hravým protestem proti nudě, hlouposti, manipulaci a ideologickému kýči. Koncept Sklepa se nicméně nezměnil ani po roce 1989, kdy se řadě členů suboru otevřel prostor k seberealizaci v různých oborech. Je ovšem radost vidět, jak se dnešní „seriózní umělec“ Róna řehtá při vzpomínce na obyčejnou plastovou obruč, se kterou s kolegy Najbrtem a Františkem Skálou skotačili v rámci vystoupení tria Tros Sketos.

Pokud jde o nadhled, nad nezávazností a nevázaností Sklepáků si ho urdžuje zvláště Václav Marhoul. Právě on v říjnu 2014 pomáhal organizovat hostování souboru v afghánském Bagramu, kde Sklep hrál pro příslušníky české armády. I nekompatibilita Sklepa s politicko-spoločenskou realitou je tak samozřejmě jen zdánlivá.

„Tajemství Divadla Sklep“ je možné ukotvit nejrůznějšími způsoby. Olga Dabrowská oslovila i filozofa Erazima Koháka nebo klinického psychologa Radka Ptáčka. Ptáčkova studie naznačuje, že technicky může jít o histrionsky působící osobnosti, jež si na scéně kompenzují nejrůznější problémy a provozují jakýsi druh arteterapie. Účinky sklepáckých představení na diváky jsou však podle vědce jednoznačně pozitivní. Takže není divu, že Ptáček nakonec od členů souboru dostal čestného hobla.

Vedle filmu Olgy Dabrowské se ke sklepáckému jubileu vrací i třídílný televizní stříhový seriál *Böhmen und Mähren, právě dnes*, který natočil Ondřej Trojan a který Česká televize uvedla ve dnech 29. 4., 30. 4. a 1. 5.

Tajemství Divadla Sklep aneb Manuál na záchranu světa (Česká republika 2016), scénář a režie: Olga Dabrowská, kamera: Diviš Marek, hudba: Ivan Acher, stříh: Jakub Voves, účinkují: David Vávra, Milan Šteindler, Tomáš Hanák, Tomáš Vorel, Jiří Fero Burda, Ondřej Trojan, Václav Marhoul, Eva Holubová, Lenka Vychodilová, Tereza Kučerová, Jana Hanáková, Jan Dvořák, Erazim Kohák, Radek Ptáček ad. Bio Art Production, 90 min. Premiéra: 5. 5. 2016